

Чорноличак О.М.
студентка ПО-1м(з), ОС «магістр», МДУ,
Кузьма-Качур М.І.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет

САМООСВІТА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність проблеми розвитку в учителів початкових класів готовності до самостійної пізнавальної діяльності зумовлена необхідністю забезпечення безперервної освіти та самоосвіти педагогів упродовж усього життя. Сучасний вчитель початкових класів повинен постійно прагнути до вдосконалення педагогічної майстерності, постійно поповнювати свій власний освітній арсенал, адже від його діяльності залежить якість освіти.

В сучасний період, коли зростає значення компетентності, коли життєвий успіх все більше залежить від рівня професіоналізму і педагогічної майстерності професійна самоосвіта має орієнтуватися на формування професійної гнучкості та мобільності, досягнення такого її рівня, який дозволив би адаптуватися до мінливих умов і змісту професійної праці, а також на створення умов для успішної самореалізації особистості, запобігання внутрішньо-особистісних конфліктів.

Загальнотеоретичні основи самоосвіти відображені в працях А. Айзенберга, Г. Щукіної; організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів досліджувалася в роботах Т. Гусь, П. Підкасистого, О. Тимченка, І. Шимко; методи самоосвітньої діяльності обґрунтовані в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, О. Дубасенюк, Н. Мойсеюк, Н. Сидорчук; структура та зміст самоосвіти відображені в працях А. Громцева, О. Кочетової та ін. Пізнання закономірностей і механізмів професійної самоосвіти педагога є необхідною умовою розробки як загальних теоретичних проблем педагогіки, так і вирішення основних її прикладних проблем [3].

Рівень розвитку особистості залежить від здатності до саморозвитку, самоосвіти. Самоосвіта є спеціально організована, самостійна, систематична пізнавальна діяльність, спрямована на досягнення певних особистісно і суспільно значущих освітніх цілей; неперервне продовження загальної та професійної освіти, завдяки якому актуалізуються і розширюються знання і заповнюються прогалини в духовному розвитку людини [2, с. 11–57].

Професійна самоосвіта має в своїй основі досить складну систему мотивів і джерел активності. На думку А. Ратушинської рушійною силою і джерелом самоосвіти педагога може стати потреба вирішити протиріччя між тим, що пред'являють суспільство, сучасна вища школа до викладача, і рівнем його професіоналізму. Самоосвіта вчителя початкової школи – це професійний розвиток його особистості, це процес формування комплексу професійно значущих якостей, які виражають цілісну структуру і особливості педагогічної діяльності.

Самоосвітня діяльність може бути представлена як система знань, що включає такі основні компоненти:

1. Освітній – знання, виражені в поняттях або образах, сприйняття і уявлень – включає навчальну, виховну і розвиваючу цілі; оперування вміннями та методичними прийомами і технологіями за спеціальністю вчителя початкових класів.

2. Науково-методичний – аналіз наукових досліджень, вивчення методик і технологій, передового педагогічного зарубіжного, вітчизняного досвіду та особистого досвіду професійної діяльності.

3. Науково-дослідний – оволодіння новими знаннями, способами вирішення педагогічних завдань, інноваційними технологіями, створення власних методів і способів професійно-творчої самоосвітньої діяльності.

Зміст самоосвіти вчителя початкової школи полягає в оволодінні технікою і культурою розумової праці, вміння долати проблеми, самостійно працювати над особистісним самовдосконаленням. Серед форм організації самоосвіти виділяють: курсова підготовка в інститутах підвищення кваліфікації; отримання другої вищої освіти або другої спеціальності; дистанційні курси підвищення кваліфікації, конференції, семінари, олімпіади та конкурси; індивідуальна робота; мережеві педагогічні спільноти та платформи. Цікавою і актуальною нині є мережеве педагогічне співтовариство – це Інтернет-ресурс, створений для спілкування однодумців, вчителів різних регіонів нашої країни, які бажають поділитися досвідом, посперечатися, розповісти про себе, дізнатися потрібну інформацію.

В сучасних умовах самоосвіта вчителів у міжкурсовий період може здійснюватися, спрямовуватися й регламентуватися самим вчителем у залежності від усвідомлення своїх професійних потреб. Проте, існує й інший напрямок – це спрямування вчителя керівництвом школи або місцевими органами освіти, які виходять при цьому з констатації недоліків, наявних у роботі вчителів початкових класів, і нових проблем, що виникли.

До методів самоосвіти відносять: самостійне вивчення науково-педагогічної літератури та методичних рекомендацій; участь у всіх формах методичної роботи; вивчення передового педагогічного досвіду, накопиченого в системі професійної освіти; взаємовідвідування уроків, участь в розборі відкритих уроків; аналіз своєї роботи та її результатів, участь в експериментальній роботі, яка проводиться в професійному навчальному закладі науковими організаціями; розробка матеріалів з комплексного методичного забезпечення предметів і професій, підготовка рефератів, методичних матеріалів, доповідей, лекції тощо [1, с. 18–29].

Важливе значення в організації неперервної самоосвіти має планування самостійної роботи педагогічних працівників професійного навчального закладу. Особистий творчий план самоосвіти не є обов'язковим документом і не підлягає затвердженню і контролюванню адміністрацією, але такий план особливо необхідний практичним працівникам і в першу чергу – початківцям–вчителям початкових класів. В особистих творчих планах враховуються особливості кожного вчителя, рівень його педагогічної та професійної кваліфікації.

Таким чином, самоосвіта вчителя початкової школи сприяє всебічному розвитку фахівця як особистості. Чим активніше вчитель використовує інформацію для розвитку власної особистості, чим різноманітніші форми і методи будуть задіяні, тим більше інформації перетворюється у засіб виховного впливу педагога на учня.

Список використаних джерел

1. Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів. Вища школа. 2002. № 6. С. 18–29.
2. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. С. 11–57.
3. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник якості професійної підготовки майбутнього вчителя. Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: теоретичні аспекти: дайджест 1. Донецьк: Каштан, 2011. С. 15–22.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>